

ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ
ve
ARAPÇA ÖĞRETİM TEKNİKLERİ ÜZERİNE
*Prof. Dr. Mahmud Kamil en-NÂKA İle Bir Söyleşi **

Mustafa KELEBEK **

1- Tanıtım.

_ Sayın Hocam, sizinle, eğitim sistemlerinin karşılaşılabilecekleri bazı problemlerle Arapça Öğretim Teknikleri üzerine konuşmak istiyoruz. Önce, kendinizi tanıtır mısınız?

- *en-NÂKA*: Bismillahirrahmanirrahim. Bendeniz, Prof. Dr. Mahmud Kamil en-NÂKA, Mısır Arap Cumhuriyeti doğumlu olup evli ve dört çocuk babasıyım. Aynşems Üniversitesi Metodoloji ve Öğretim Teknikleri Öğretim Üyesi, Mısır Eğitim Bakanlığı Danışma Meclisi ve Arap Dili Öğretim Konseyi üyesiyim. Halen Kuveyt Üniversitesi Eğitim Fakültesinde Öğretim Üyesi olarak çalışmaktayım.

_ Akademik sürecinizle ilgili bilgi verebilir misiniz?

- *en-NÂKA*: Akademik çalışmalarımın altyapısını oluşturan lisans öğrenimimi İskenderiye Üniversitesinde bitirdim (1958-1962). 1963 yılında Aynşems Üniversitesine intisap ettim. Yüksek Lisans ve Doktoramı bu üniversitede tamamladım (1974).

_ Öğretiminizi yürüttüğünüz dersler nelerdir?

- *en-NÂKA*: Bilimsel araştırma teknikleri, metodoloji ve öğretim teknikleri üzerinde çalışıyorum. Üniversitede öğretimini üstlendiğim dersler de aynı derslerdir. Metodolojiji iki şıkka ayırıyorum:

a. *Genel Öğretim Yöntemleri.*

b. *Öğretim Yöntemlerinin Tanzimi ve Geliştirilmesi.*

Bunlara ilaveten "*Arapça Öğretim Teknikleri*" dersini yürütüyorum. Eğitim Fakültesinde okuyan öğrencilerime pedagojik formasyon kazandırabilmek için "*Din Eğitimi*" derslerinde arkadaşlarıma destek veriyor, yardım ediyorum. Arapça öğretim teknikleri dersini hem anadili Arapça olanlar hem de O'nu bir yabancı dil şeklinde ikinci bir dil olarak alanlara yönelik bir yöntemle veriyorum. Lisans öğrencilerine verdiğim bu derslere ilaveten, Aynşems, Ümmü'l-Kurâ ve Katar Üniversitelerine bağlı Enstitü öğrencilerinin Yüksek Lisans ve Doktora derslerini yönetiyorum.

_ Bu öğretim etkinliklerine kaynak olan geniş bir kütüphanenizin olduğunu duyduk. Hem Mısır hem de Kuveytteki mevcut eserleriniz hakkında bilgi verebilir misiniz?

- *en-NÂKA*: Hem telifim hem de kitaplarımın sayısını mı kastediyorsunuz?

_ Evet, hem çalışmalarınızı hem de şahsi kütüphanenizin muhtevasını soruyorum.

- *en-NÂKA*: Doğrusu şahsi kütüphanem çok zengin. Binlerce kitabım var. Asıl kütüphanem Kahire'deki evimdedir. Buradaki eserleri, Batılı yazarların yayınladıkları İngilizce eserler ve Arapça eserler olarak iki gruba ayırabilirim. Arapça eserlerimin başında ARAP DİLİ üzerine yayınlanan kitaplar gelmektedir. Bu kitapları eğitim-öğretim alanındaki kaynaklar izliyor. Özellikle İngilizce kaynaklarımın çoğu dil öğretim teknikleri ve bilimsel araştırma teknikleri üzerinedir. İslamî İlimlerin her bölümüyle ilgili eserler kütüphanemde mevcuttur.

_ Büyük bir kitaplığınız var. Öğrencileriniz bu kitaplıktan faydalanabiliyorlar mı?

- *en-NÂKA*: Tabii, tabii. Kitaplığım sadece kendime mahsus bir gizli hazine değil. Öğrencilerim her an kitaplığımdan yararlanma imkanına sahiptirler. Kitaplığım benim bir tür aklımdır. Onsuz çalışmam. Şunu da ifade edeyim ki, kitaplığımda sayısız master ve doktora tezi vardır.

* Mahmud Kamil en-NÂKA, Mısır Aynşems ve Kuveyt Üniversiteleri nezdinde Metodoloji ve Öğretim Teknikleri Öğretim Üyesi, Mısır Eğitim Bakanlığı Danışma Meclisi ve Arap Dili Öğretim Konseyi Üyesidir. Kendisiyle gerçekleştirdiğimiz bu söyleşi, Kuveyt Üniversitesi Eğitim Fakültesindeki çalışma odasında 03.06.1989 günü yapılmıştır. Röportaj kaseti aynen aktarıldığı ve hakkında tanıtıcı bilgilere metin içinde yer verildiğinden burada yeni bir tanıtım yapmadık. Söyleşinin içerdiği konuları gruplandırarak her gruba bir alt başlık ilave ettik. On bir başlıktan oluşan bu söyleşinin Türkçeye aktarılması sırasında eğitim/öğretim ile ilgili terimlerin çevirisinde kıymetli yardımlarını esirgemeyen Doç. Dr. M. Zeki AYDIN'a teşekkürü bir borç bilirim(M. Kelebek).

** Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Görevlisi (1987-1989 yıllarında Kuveyt Üniversitesi Dil Merkezi Arap Dili Bölümünden mezun oldu. Edebiyat Fakültesi ve Eğitim Fakültesinde "Arapça Öğretim Teknikleri" üzerinde çalıştı. İslami Bilimler Fakültesinde İslam Hukuku derslerine devam etti).

_ **Kapsamlı bir kitaplığınız var, telifleriniz var. Bazı makalelerinizi ve eserlerinizi okudum. Özellikle, "Anadili Arapça Olmayanlara Arapça Öğretimi", "Arapça Öğretimine Bilimsel Yaklaşım" adlı makaleleriniz ile "Arapça Öğretiminin Esasları ve Uygulanışı I " ve "Arapça Öğretiminin Esasları ve Uygulanışı II" adlı kitaplarınızı okudum. Buradan hareketle sorabilir miyim, daha önce sizinle bir mülakat yapıldı mı veya eserlerinizden Türkçeye çevirilen oldu mu?**

- **en-NÂKA:** İlk defa bir Türk vatandaşı ile, kibar, nezaketli ve bilimsel çalışmaları seven bir öğrencimle bu mülakata iştirak ediyorum.

_ **Bu sizdeki erdemini bize yansıması.**

- **en-NÂKA:** Estağfirullah.

2. Yöntem ve Öğretim.

_ **Efendim asıl konumuza geçmek istiyor ve soruyorum; öğretim nedir?**

- **en-NÂKA:** ÖĞRETİM; muayyen bilgi ve becerinin insanın alım gücü ve çevre faktörlerine uygun olarak bir başkasına aktarılmasını sağlayan büyük bir etkinlik, işi teoriden pratiğe geçirme ameliyesidir. Öğretim, bütün araç ve materyallerin kullanılması suretiyle öğretim tekniklerinin (teaching technique) uygulandığı bir süreçtir. Öğretim, öğretimini üstlendiğimiz şeyin çerçevesini tam olarak belirleme ve ortaya koymaya yönelik bir etkinlikten ibarettir ki, o sayede öğrencilere öğreteceğimiz konu, seviyelerine uygun ve belirgin bir biçim kazanır, öğretmenin işleyebileceği uygun bir formasyona kavuşur, öğrencilerin aktivitelerini arttıran ve verileni kolayca anlamalarına yardım eden bütün araç-gereç, üslup ve teknikler seferber edilir.

_ **Şimdi de öğretim yönteminin tanımını sorabilir miyim?**

- **en-NÂKA:** YÖNTEM(menhec=method); Bir hedefe ulaşmak için izlenen planlı en kısa yoldur. Öğretim yöntemi(teaching method) ise; insan unsurunun hayat şartlarına hazırlanması ve yetiştirilmesi için en ince ayrıntılarına kadar düzenlenmiş bir eğitim planı ve öğrencilerin öğrendiklerini yaşayış biçimi haline getirmeleri, bunları çevrelerine karşı kanıksadıkları davranışlar olarak sergilemeleri için eğitimcilerin yaptıkları etkinliklerin tamamıdır.

_ **Arapça öğretimiyle ilgili eserinizde "öğretimde izlenecek yollar" ifadesini kullanmıyorsunuz. Nedir bu yollar?**

- **en-NÂKA:** Öğretimde izlenecek yollar için ben "*el-HIYEL*" tabirini kullanıyorum. Bu ifade ile öğretim elemanının bütün maharet ve ustalıklarını ortaya koymak suretiyle sınıf içinde başvuracağı etkinlikleri kastediyoruz. Bilindiği gibi öğrencilere öğrettiklerimizi üç ana kategoride toplamak mümkündür:

a. *Bilişsel davranışlar (hareke ma'rifîyye).*

b. *Duyuşsal davranışlar(hareke vücudaniyye).*

c. *Psikomotor/beceri kazandırma/devinsel davranışlar(hareke sülukîyye).*

Bu davranışlar öğretilirken bütün öğretim araçlarından yararlanır. Öğretmen bu araçları kullanırken diyalog, tartışma, soru-cevap, aktif yöntem, açıklama, takrir, temsil... gibi bütün yollara başvurabilir. Bütün bunlara öğretmenin sınıf içindeki izleyeceği yollar diyoruz.

_ **"İcraatu'd-tedrîs" deyimi ile "turuku'd-tedrîs" deyimi arasında fark var mı?**

- **en-NÂKA:** Hayır, hayır. İkisi de aynı şeyleri ifade ediyor. Bundan söz ettik. Sınıf içinde izlenecek üslup ve öğretim tarzına, öğretimde izlenecek yollar veya öğretim teknikleri deyiminin kullanıldığını konuştuk. Burada bir noktayı vurgulayabiliriz: O da öğretimin üç aşamalı bir etkinlik oluşudur. Bunlar:

a. *Seçim aşaması.*

b. *Düzenleme aşaması.*

c. *Sonuç aşaması.*

İşte öğretim tekniği, bütün bu aşamaları sınıf içindeki etkinliklerimizle ortaya koymaktır. Bu konuda söyleyebileceğimiz genel/geçer deyim; "*öğretim teknikleri*" diye anılan, bütün kalıp ve sınırları kesinleşmiş bir yolun olmayışıdır. Ancak, öğretim tekniğine ilişkin genel çerçepe bellidir. Öğretimin genel prensipleri bellidir. Her öğretmenin bu genel ilkelerden kendisine özgü öğretim etkinlikleri belirler ve uygular.

_ **Biraz önce öğretim araçlarından söz ettiniz. Şimdiki sorumuz bu konuyla ilgili: Nedir öğretim araçları?**

- **en-NÂKA:** Ben, öğretim araç-gereçlerini öğretim tekniklerinin bir parçası kabul ediyorum. Bunlar da öğretim etkinliği çerçevesinde ele alınmalıdır. Eğitim araçları arasında ders kitabı ilk sırada yerini alır. Gerek klasik öğretim, gerekse günümüzdeki modern değişikliklere rağmen kitap yerini korumaktadır. Ayrıca yazı tahtası, tepegöz, bilgisayar, kapalıdevre televizyon sistemi, video-teyp ... gibi bütün bu araçlar, öğretmenin sınıf içi etkinliklerinde kullanabileceği öğretim araç ve gereçleridir.

Sanırım siz tepegözü çok kullanıyorsunuz?

- **en-NÁKA:** Tepegöz ve benzeri projektörlere biz "*cihazu'l-A'rdı'l-halfi*" diyoruz. Bu sayede öğrencilere vermek istediğimiz şekilleri, plan, resim ve yazıları, yazı tahtası veya sabit bir zemin üzerine bu makina vasıtasıyla yansıtıyor, üzerinde izahatta bulunuyoruz. İyi de oluyor.

Bir de öğretim süreçleri ve boyutlarını ele alsak?

- **en-NÁKA:** Bunu enine-boyuna konuşursak saatler alır, günler alır. Öğretim süreci insanı yetiştirme işidir. Öğretim süreci bir davranış değişikliği sürecidir ve bu süreç okulla sınırlanamaz. Bilakis aile ocağında başlar, kabre değin devam eder. Aile öğretir, sokak öğretir, mescid öğretir, arkadaş grubu, eş-dost öğretir, takım ortamı öğretir, kulüp öğretir, vb. Hasılı öğretim faaliyeti, bir davranışın başkasına aktarılmasına yardım eden her şeyi kapsar. Bu nedenle şunu söyleyebiliriz: "Öğretim süreçleri hayata eşettir, yani, hayat boyu devam eder. Hayatın kendisi bir öğretimdir. Okulun bir yaşama biçimi verdiğini görüyoruz. Öğretim, hayatı yansıtan bir ayna gibidir. Bu itibarla öğretim kavramının büyük bir alanı kapsadığı açıkça görülüyor. Bu kavram gerçekten geniş bir alanı, hakkında cildler dolusu eserler yazılabilecek bir alanı kapsar."

Yine de dar çerçeveli şöyle bir tanımlı uygun buluyorum: "*Öğretim, iki kişi, yani, öğretmen ile öğrenci arasında meydana gelen bir etkileşimdir*". Öğretim yöntemi ve yaşantılar ise bu ikisi arasında birer vasıtadan ibarettir.

3. Eğitim ve Din Öğretiminde Kullanılan Üsluplar.

Sayın hocam, şu ana kadar öğretim metodu ve öğretim faaliyetinin tatbiki üzerinde genel bir çerçeve çizdiniz. Dil ile ilgili sorularımıza geçmeden önce -iziniz olursa- din öğretimine ilişkin birkaç sorum var. Cevaplandırırsanız memnun olurum. Öncelikle şunu sorayım: Eğitim nedir?

- **en-NÁKA:** Eğitim kavramı, öğretim kavramından biraz daha ihatalı bir kavramdır. Eğitim, öğretimi ve insan için vazgeçilmez bireysel değerleri düzenleyen programları da kapsayan bir üst disiplindir. Evet, eğitim budur.

Öğretim, bazen yapılan öğretim etkinliklerinin kendisiyle yetinebilir. Oysa eğitim, hayatın her alanına ait gelişmelerle etkileşim içinde olup, soyut yönü daha ağır basan bir disiplindir. Öğretim, insan hayatının belli bir anında sona erebilir. Eğitim ise beşikten mezara kadar devam eden bir süreçtir.

Eğitim çeşitleri nelerdir?

- **en-NÁKA:** Sorunu, eğitim için gerekli olan hedef türleri olarak ele alıp değerlendirmek istiyorum. Eğitimin birçok hedefleri ve kısımları vardır. Biz, burada, eğitimin, öğretime yönelik hedeflerini, pedagojik hedeflerini, kültürel hedeflerini sayabiliriz. Bunlar, bilişsel hedefler, duyuşsal hedefler ve devinsel(psikomotor) hedeflerdir, diyebiliriz. Yine, eğitimin, topluma yönelik hedefleri, bireysel hedefleri, bireyin gelişim ve öğretimiyle ilgili hedefleri vardır. Ayrıca, eğitim, genel hedeflere ve özel hedeflere sahip olabilir. Bütün bu söylediklerimiz, eğitim hedeflerinin çeşitleridir. Ancak belirtmeliyiz ki, eğitimin nihai hedefi, bireyin daha doğruya ve daha erdemli bir yapıya kavuşturulması, bizzat kendisinin ve toplumunun ilerlemesi, kalkındırılmasıdır.

Toplumsal hayatta dinin ne tür görevleri olabilir, niçin din eğitimi?

- **en-NÁKA:** Öncelikle şunu belirtmeliyim ki, din eğitimi, bütün öğretim faaliyetlerinin görevidir, bütün dersleri ilgilendiren bir eğitim şeklidir. Bu itibarla din için kalıplaşmış bir öğretim esası çizmek doğru olmaz. Başka bir ifade ile din öğretiminin alanını belli derslere hasretmek uygun düşmez. Matematikten fen bilimlerine, sosyal bilimlerden tatbiki bilimlere kadar her disiplin için dinin ihtiva ettiği güzel prensiplere yer verilmesi çağdaş insan modeline katkı sağlar.

Matematikten söz ettiniz. Matematikle din öğretimi arasında ne tür bir bağ kuruyorsunuz?

- **en-NÁKA:** "Din öğretimi matematiği bile ilgilendirir", derken, kasdettiğimiz şey, dîni motiflere uygun örneklerdir. Yoksa, İslamî matematik-gayriislamî matematik diye birşeyi, olmayan ve olamayacak bir şeyi kasdetmiyoruz. Matematik ve din öğretimi uygunluğundan bahsederken, içerik olarak dini motiflere uygun örneklerin ele alınmasının uygun olacağını ifade etmek istiyoruz. Örneğin bir aritmetik işlemde cümlemizi; "bir kişi yedi şişe şarap satın aldı..." diye başlatmayız da, "yedi kitap satın aldı, yedi mushaf satın aldı" veya "yedi elma satın aldı" diye başlatır ve sorumuzu sorarız. Böyle bir kelime tercihinin matematik öğretimine hiç bir zararı olmaz. Aksine eğitim sistemi kendi içinde bir insicama kavuşur. Doğal olarak bir eğitimi ve metodoloji hocası olarak vardığım bilimsel sonuçları açıklıyorum. Dolayısıyla, "din öğretiminin toplumsal yaraların sarılmasındaki görevleri neler olmalı" ifadesi yerine, daha bütüncül bir yaklaşımla, "eğitimin hedef ve görevleri ne olmalı" şeklindeki bir soru, eğitimin hedef ve amaçlarına daha uygun bir yaklaşım olur. Çünkü dinin her çeşit teknolojik gelişmelere açık olduğu, sadece toplumdan kötülüklerin kaldırılmasını hedeflediği zaten herkesin malumu. Din, temiz insan tipi yetiştirmeyi hedef alıyor. Buna kim itiraz edebilir? Bütün bunları gözönünde bulundurarak diyebiliriz ki, dinin insan hayatının olgunlaştırılmasında üstlendiği görevler sayısız iyiliklerdir. Din iç huzuru ve insanın kendisine güven

duymasını sağlar. İnsana, âlemleri müsahhar kılan ve onun mutluluğunu isteyen bir kudrete teslimiyet ruhunu verir. Bu duygu, insanın maharetlerini yükseltir. Ama başkalarına zarar verme duygusunu köreltir. Dinin sağladığı faydaları burada saymak zor. Ama o, insanı, yükseklere götüren bir ilkeler zincirine sahiptir. Din öğretimi bu iyi hasletlerle insanı karşı karşıya getirir. Tercih yine insanın olacaktır.

_ Sayın Hocam, bu fikirlerinizi paylaşılabileceğiniz ortamları bulabiliyor musunuz? Gerek üniversite camiası, gerekse yöneticilerle ortak programlar düzenleme imkanı bulamaz mısınız?

- *en-NÂKA*: Şüphesiz dine inanan bütün insanlar, benim bu söylediklerimde yadsınacak bir şey bulamaz. Şunu demek istiyorum: Müslümanlar birbirlerini tanımasalar bile tabii hayat seyri içerisinde aynı ölçüleri paylaşıyorlar. Bu manevi birlik din öğretiminin sağladığı güzel bir ortamdır. Bugün için istenen seviyede olmasa bile günün birinde yeni nesillerin daha yakın programlar izlemelerine bir engel görmüyoruz. Dillerimiz ayrı olabilir, ama gönüllerimiz, kültür ve düşünce hayatımızda bir çok birlikteliklerimiz var. Bazı farklılıkların mevcudiyeti büyütmemelidir. Bunlar ortak öğretim atmosferi oluşturmaya engel olmamalıdır.

_ Eğitimde birlik gerekir. Günümüzde böyle bir birlik var mıdır?

- *en-NÂKA*: Hayır, hayır, yok böyle bir şey.

_ Peki eğitim birliğine engel olan etkenler nelerdir?

- *en-NÂKA*: Nasıl etkenler yani!

_ Genel bir çerçeveye çizebilirsiniz.

- *en-NÂKA*: Bu sorunuz kısa, ama cevabı gerçekten çok uzun. Bütün değerlendirmeleri ihtiva edecek kadar kapsamlı bir değerlendirmeye itiyor bizi. Ama bazı önemli etkenlerden bahsedebiliriz. Bir defa toplumsal yapılarımızda değişimler oldu. Sosyal şartlar değişti. Batıdaki ekonomik gelişmeler beraberinde kültürlerini de getirdi. Onlardan etkilenildi. Baba ve anne ekonomik meşguliyetleri nedeniyle din eğitimine katkı sağlayamaz oldu. Mescitlerin toplumsal işlevleri azaldı. Ailenin sahip olduğu dinamizm, yerini, kültürel değişimlere terketti. Bütün bu etkenleri, eğitimcilerin önündeki handikaplar olarak görmek mümkün. Ama bunların aşılması kanaatimizce zor değil.

_ Hâlâ toplumlarda insanlar arası sınıf farklılıkları görüyoruz. Din bunu neden kaldırmadı, kaldıramaz mı?

- *en-NÂKA*: Dinin elinde silah falan yok. Gerçekte İslam dini toplum içinde sınıflar oluşmasını onaylamaz. Bir toplumda olsa olsa görev, eğitim ve kültür düzeyinden kaynaklanan farklılıklar kabul edilebilir. Kültürlü ve okumuşlar sınıfı ile, okumamışlar arasındaki farklılıklar gibi... Ekonomik yünden zenginler, fakirler gibi... Yoksa İslam bir zümrenin başka bir sınıf üzerine üstünlüğünü ve ayrıcalığını kabul etmez. Üstünlük takvadadır.

_ Bu söylediğinizin aksine bir anlayışla karşılırsak eğitimcilere düşen görevler neler olmalı? Bir başka ifade ile bu sorun nasıl çözümlenmelidir?

- *en-NÂKA*: Sorunu nasıl mı çözelim?

_ Evet.

- *en-NÂKA*: Şöyle çözebiliriz: Sınıflar arası farklılıklar yok edilir. Bu bir kanunla olabilir veya toplum içi ortak konsensüsle olabilir. Eğitimcilere düşen görev, iş ortamı ve diğer alanlarda kültür ve eğitim seviyesini yükseltmektir.

_ Din öğretiminde neyi esas almalıyız? (Yoksa sorum mükerrer mi oldu)?

- *en-NÂKA*: Eğer sorunuza kısa bir cevap verecek olursam, Kelime-i Tevhidin bu konuda yeterli bir ilke olduğunu söyleyebilirim.

_ Siz geleceğin eğitimcilerini yetiştiriyorsunuz. Bir din bilgisi öğretmeni nelere dikkat etmeli, eğitimini nasıl sürdürmelidir?

- *en-NÂKA*: Herşeyden önce en yüce mesajı sunmayı yüklenmiş bir mücadele adamı olduğunu unutmamalı. Hurafe, yanlış itikad ve alışkanlıkların üzerine gitmekten çekinmemeli, toplumun kendisinden beklediği asil görevlerini yerine getirmede kusur etmemelidir. Daima sevgi ve kardeşliği, doğruluğu ve dürüstlüğü işlemelidir. Bu konuda Hz. Peygamber onun canlı örneğidir. O cahili bir toplumda her türlü hakaretlere rağmen çekinmedi, geri adım atmadı. Sonunda Mekke halkı O'nun dürüstlüğünü anladı ve sunduğu temiz mesaja sahip çıktı. Samimi olmak, insanları ikna etmek, büyük bir mesajı sunmakla görevli bir eğitimci olduğunu unutmamak gerekir. Bunun başka yolu yok, (no way).

_ Yani cepheyi bırakmak yok.

- *en-NÂKA*: Cepheyi terketmek yok.

_ Okulun din öğretimindeki rolü yok olduktan sonra ailenin yükleneyeceği ne tür görevler olabilir?

- *en-NÂKA*: Ben seninle aynı kanaatte değilim. Günümüzde ailenin eğitim ve öğretimde fazla bir rolü ve etkinliği kalmadı. Bütün etkinlikler okuldadır. Hatta toplumun bile bireyler üzerindeki etkinlikleri yok oldu. İleride roller değişir, o başka. Bu durum eğitim şuralarında ele alınır, tartışılır. Ama günümüzde bütün eğitim programları,

öğrencilere, okul tarafından verilir hale gelmiştir. O nedenle, okullara, yetişmiş elemanları tayin etmek gerekmektedir. Her eğitim ve öğretim programı için, işinin ehli eğitimcilere ihtiyaç vardır.

_ **Burada bir başka alana geçmek istiyorum, Kur'an'dan bazı sure ve ayetlerin ezberlenmesi, din öğretiminde vazgeçilmez bir amaçtır. Kur'an ezberlemede ve ezberletmede tavsiye edeceğiniz bir teknik var mı?**

- **en-NÂKA:** Kanaatimce...

_ **Evet.**

- **en-NÂKA:** Kanaatimce kesin hatlarla belli bir yöntemden söz edemeyiz. Ama Kur'an ezberlemeye yardımcı olan bazı ilkeleri şöyle sıralayabiliriz:

a. Bunlardan ilki ve en önemlisi Kur'an'ı ezberlemenin küçük yaşlarda başlamasıdır.

b. Küçük yaşlarda başlayan bu ezberlerde ayetlerin anlamı ve tefsiri yoluna gidilmemelidir.

c. Ezberler toplu tekrarlarla takviye edilmelidir.

d. Ezberi yapılacak sure ve ayetler, düzgün kıraatlerle kasetlere alınmalı ve öğrenciye dinletilmelidir.

Bu saydıklarımıza, ezber okuma yarışmaları ve ödüllü müsabakalar... gibi teşvik edici etkinlikler de ilave edilebilir.

_ **Küçük yaşta başlamalı mı diyorsunuz?**

- **en-NÂKA:** Evet.

_ **Örneğin kaç yaşında?**

- **en-NÂKA:** Örneğin beş yaşlarında başlanabilir.

_ **Bu mümkün mü, bir. İkincisi böyle bir ezberleme faaliyetinin çocuğun aklî gelişmesine zarar vereceğine dair görüşler var, ne dersiniz?**

- **en-NÂKA:** Bir defa, bu söylediğim yaşta olan çocuklar, bir şeyler öğrenebiliyorlar. Bizim burada söylediğimiz şey, "onlara o yaşta Kur'an öğretelim" şeklinde değil. Biz, mücerret ezber yaptırmaktan bahsediyoruz. Öğretmekle ezberletmek arasında fark var. Çocuk o yaşta ezberleyebilir. Zaten ezberliyor. Bir çok marş ve şarkıyı ezberleyebiliyor. Televizyon ekranlarındaki bir çok yansımaları hafızasına alabiliyor. Kaldı ki Kur'an akla örtü değil, bilakis onu geliştiren bir özelliğe sahiptir. Kur'an'daki bu özellik, ilahi bir mevhibedir. İslam tarihi, küçük yaşta Kur'an'ı ezberleyen çocukların varlığına tanıktır. Öyle ki 6-7 yaşlarında Kur'an'ın tamamını ezberleyen çocuklar olmuştur.

_ **Tefsir, Hadis ve Fıkah gibi İslamî disiplinlerin öğretimi için tavsiyeniz nelerdir?**

- **en-NÂKA:** Bu konuda özetle şunları söyleyebiliriz:

a. Bu ilimlerin öğretimi, çocuk belli bir yaş ve aklî olgunluk seviyesine gelince başlatılmalıdır.

b. Bu ilimlerin asıl amaçları ve bu sayede ulaşılabilecek maddi ve manevi hedefler belirtilmelidir.

c. Bu ilimlerle elde edilen bilgilerin davranışlara yansıtılması için gerekli çabalar harcanmalıdır.

Böylece iyi insan tipine doğru yol alınabilsin.

4. Dil ve Arap Dilinin Önemi.

_ **Şimdi Arapça ile ilgili sorulara geçiyorum. Öncelikle sorayım, Dil nedir?**

- **en-NÂKA:** Dil mi?

_ **Evet, dil.**

- **en-NÂKA:** Dil, insanların birbirlerine duygu ve düşüncelerini aktarmada kullandıkları yazılı veya sözlü anlamları ifade eden işaret ve sesler bütünüdür. Bu tanım, müstakil ve hali hazırdaki işlevi ile insanlar arasındaki anlaşmayı sağlayan dille ilgili bir tanımdır. Mecazi anlamda kullanılan bazı kavram ve sözlere de dil dendiğini biliyoruz.

Esas itibarıyla dil kelime ve cümlelerin oluşumunu sağlayan Fonem (phonemes) ve Morfem (morphemes)lerden meydana gelir. Fonemler asıl dili oluşturan seslerdir ki, bunlar birer işaretle (harflerle) gösterilir. Örneğin Arapçada **Elif** harfi ayrı bir fonem, **Bâ** harfi ayrı bir fonemdir. Bütün harfler bu şekilde birer fonemdir, yani, birer sestir. Morfem ise, manası olan en küçük harf topluluğudur. Örneğin; **Sevâbık** (prefixes), yani, başta kullanılan edatlarla, **Levâhık** (suffixes), yani, sonda kullanılan edat ve kelimeler böyledir.

Kelimelerin bünyesindeki değişim ve çeşitlerini anlatan ilme **Sarf** (Morphology), kelimelerin cümle içindeki görev ve dizim sırasını anlatan ilme **Nahiv** (Syntax), Sarf ve Nahivi birlikte ele alan ilme **Kavâidu'l-Luğa** (Grammar), dili, sarf, nahiv, lugat ve ses gibi bütün yönleriyle ele alan ilme, **İ'lmü'l-Luğa** veya **Fıkhu'l-Luğa** (Linguistics) denir.

_ **Ses, kelime ve cümle yapıları itibarıyla aynı dil ailesinden sayılan diller hakkında bilgi lutfeder misiniz?**

- **en-NÁKA:** Bu soru, daha çok dilcileri ilgilendirir. Ben yöntembilimciyim ve öğretim tekniği mütehasısıyım. Ama gene de şunu söyleyebilirim: Sâmî diller bir grubu, Hint-Avrupa dilleri de bir grubu oluşturur.

- **Evet.**

- **en-NÁKA:** Örneğin Arapça, Farsça ve İbranice ile bir grupta, İngilizce, Fransızca ve İtalyanca aynı gruptadır.

- **Efendim yaşayan dünya dilleri arasında Arapçanın sahip olduğu konum hakkında neler söylersiniz?**

- **en-NÁKA:** Arapça, bugün, en iyi korunan ve yaşayan dünya dilleri arasındadır. Kanaatimce O, bu söylediğimiz manada dünya dilleri arasında beşinci sırayı almaktadır. Dünyada konuşanları sayısı açısından olaya bakıldığında belki de, İngilizce, Fransızca ve İspanyolca'dan sonra dördüncü gelir. Bu bakımdan Arapça yeryüzündeki dillerin en büyüğü sayılmaz. En büyüklerinden birisidir. Ancak tabiatı ve dil karakteri bakımından ilk sırada yerini alır. Arapçanın tabiatıyla ilgili bu düşünce oryantalistlerin de katıldıkları bir düşüncedir....

- **en-NÁKA:** Sanırım kasetin birinci yüzü bitti. Sözümüz kesildi. Şimdi kaldığımız yerden devam edelim.

- **Sorumuz Arapça ile ilgili.**

- **en-NÁKA:** Arapçanın öneminden söz ediyorduk.

- **Evet, evet.**

- **en-NÁKA:** Dünyadaki konuşulan resmi diller arasında Arapçanın büyük bir yere sahip olduğunu söylemeliyim. Bugün, Birleşmiş Milletler, Güvenlik Konseyi gibi uluslararası kuruluşlarda başvuru resmî dillerin ilk sıralarında Arapça da yerini alır. Milyonların konuştuğu dil olma özelliğinin yanında vahiy dili oluşu da Arapçaya büyük bir güç vermiştir. Dilbilim açısından ihtiva ettiği anlam zenginliği, anlamlarındaki alternatif çeşidi, türev, terki ve ifade zenginliği açısından ilk sırayı almasına şaşmamalıyız. Oryantalistlerden birisi, bir grup dil üzerinde mukayeseli bir çalışma yaptıktan sonra şöyle diyor: "*Üzerinde çalıştığım dillerle ilgili araştırmalarımı tamamladıktan sonra, Arapçayı diğerleriyle mukayese bile edemeyeceğimi, Onu ancak bir musiki ile mukayese edebileceğimi anladım. Öyleki, bu dilin insan gönlünün derinliklerine kadar işlediğini gördüm. Bu sayede canlı bir algılama gücüne ulaşıyoruz. Tıbbi aklın duyu organlarımızın algularını özümlediği gibi bir iletişimidir bu. İnsan oğlunun en nadide duygularını, en derin hislerini gönüllerde silinmez izler bırakacak şekilde anlatabileceği en güçlü dil Arapçadan başkası olamaz.*"

- **Sanırım bu sözleri "The Arap Mind" adlı eserinde Rafael PATAI söylüyor.**

- **en-NÁKA:** Evet, ben O'ndan kısa bir alıntı yaptım. Bu, Arapçanın gerek diller arasındaki yeri, gerekse dilbilim açısından sahip olduğu değeriyle ilgili önemli bir referanstır.

- **Oryantalistlerin gerçekleri aynen yansıtıklarına da bir örnek teşkil ettiğini söyleyebilir miyiz?**

- **en-NÁKA:** Evet, oryantalistler bazan gerçekleri aynen alıp yansıtıyor. Bu oryantalist, araştırmış, görmüş, kavramış, istifade etmiş. Hatta birçok dünya dilini öğrenmiş, on iki dil üzerinde çalışmış. Kendisini zorlayan herhangi bir kimse olmadan bu görüşlerini dile getiriyor. Adam, yalnız Arapçayı değil başka dilleri de biliyor. Okumuş, özümlemiş, kavramış, hissetmiş, konuşuyor. Hissiyatını ve vardığı sonuçları aktarmaktan öte yaptığı birşey yok. Gerçekten dürüstçe bir itirafta bulunuyor.

- **Demekki Arapçadan etkilenmiş.**

- **en-NÁKA:** Gerçekten Arapçadan etkilendiği anlaşılıyor. Gerçi yalnız O değil, başka oryantalistler de var. Arapçanın tabiatındaki bu zenginlik, Onu, hiçbir askeri ve siyasal güç kullanmadan dünyada yaygın bir dil haline getirmiştir.

5. Dil Becerileri.

- **Buraya kadar verdiğiniz bilgiler için teşekkür ediyoruz. Şimdi, Arapça öğretiminde vazgeçilmez bir öneme sahip olan temel becerilere geçebilir miyiz? Nedir bu beceriler ve öğretim sırası?**

- **en-NÁKA:** Arapça öğretiminde, bir çocuğun anadilini öğrenmesindeki tabii seyre paralel bir yolun izlenmesi, öğrenimi kolaylaştırır. Bir çocuk, anadilini öğrenirken, önce sesler duyar, dinler, duyduklarını taklid eder, sonra konuşur, sonra da okur ve yazar. O nedenle Arapçayı öğrenmek için, dört temel beceriyi kazanma zarureti vardır. Bu dört temel beceri DİNLEME ile başlar ve şu sıra üzere okutulur:

a. Dinleme, anlama(*el-İstima'*).

b. Okuma, anlama(*el-Kırae*).

c. Yazma(*el-Kitabe*).

d. Konuşma(*et-Ta'bir*).

- **Sıra aynen böyle mi olmalı?**

- **en-NÁKA**: Sıra budur. Ancak, öğretim esnasında uyumlu bir yol izlenir. Bu maharetlerin hepsi dengeli bir şekilde ve içiçe verilir.

6. Anadili Arapça Olmayanlara Arapça Öğretimi.

_ **Yabancılarla, -daha doğrusu- anadili Arapça olmayanlara, Arapça öğretimi için, sizin tercih ettiğiniz en uygun yöntem ve teknikler nedir?**

- **en-NÁKA**: Arapça öğretiminde en uygun yol, öğrenciyi Arapçanın konuşulduğu çevreye götürmek ve öğretimi orada vermektir. Bu mümkün değilse öğrencinin bulunduğu mekanı, Arapçanın konuşulduğu asli çevreye benzetmek gerekir. Biz bu yöntemi kullanmıyoruz. Oysa Arapça öğretimi bir ortam işidir. Öğrenci, olabildiğince anadilini kullanmaktan alıkonulmalı, sevak izleyeceği ve kolayca öğrenebileceği dilcilerin çalışmaları ve ders modellerinin öğretimine öncelik verilmelidir.

Bütün bunları, düzvarım metodu(direct method=et-taríku'l-mübaşır) ile öğretmek yerinde olur.

_ **Bu nasıl bir yöntem?**

- **en-NÁKA**: Bu yöntem, Arapçayı Arapça kullanarak sunmak, Arapçayı yine Arapça ile öğretmektir. Burada dikkat edilecek şey, işin başında, öğrencinin günlük hayatında kullandığı kelimelere yer verilmesidir. Bir de öğrencinin en çok ihtiyaç duyduğu, öğrenmeye rağbet ettiği kelimeler seçilmelidir.

_ **Demekki, buna, dolaysız öğretim yöntemi, düzvarım yöntemi diyorsunuz, Arapça öğretiminde en iyi yol ve üslup olduğunu söylüyorsunuz.**

- **en-NÁKA**: Evet, bu metodun Arapça öğretimindeki yeri önemlidir. Bilindiği gibi bazı öğretim yöntemleri var:

- a. *Dilbilgisi-çeviri yöntemi.*
- b. *Kulak-dil alışkanlığı yöntemi.*
- c. *Telkin yöntemi.*
- d. *Grupla dil öğretim yöntemi.*
- e. *Sessizlik yöntemi.*
- f. *Fiziksel tepki yöntemi... gibi.*

Bütün bu metodlardan herbiri için çeşitli teknikler kullanılabilir. Örneğin:

1) *Grupla öğretim tekniklerinde:*

- a. *Gösteri tekniği.*
- b. *Soru-cevap.*
- c. *Rol yapma-drama.*
- d. *Eğitsel oyunlar tekniği .*

2) *Bireysel öğretim tekniklerinde:*

- a. *Bireyselleştirilmiş öğretim.*
- b. *Programlı öğretim.*
- c. *Bilgisayar destekli öğretim .*

İşte bu teknikler düzvarım yöntemiyle daha verimli olur.

_ **Efdim, "Arapça kendi asli çevresinde öğrenilmeli" diyorsunuz. Bahsettiğiniz çevrenin insanları, fusha yerine âmice(yerel lehçe) kullanıyor. Bu durum çözüm bekleyen bir sorun değil mi?**

- **en-NÁKA**: Söylediğin doğru. Bu bir problem. Arapçanın kaçınılmaz bir sorunu doğrusu. Bize göre bu lehçelere itibar edilmemeli, fusha konuşulmalıdır. Çünkü, lehçe, konuşma birliğini sağlyamıyor, belli bir kuralı yok, aynı ülke içinde bile değişik türleri var. Bu nedenle Arapça fusha olarak sunulmalıdır.

_ **Ta'bîr şefevî nedir, nasıl geliştirilir?**

- **en-NÁKA**: Ta'bîr şefevî, konuşmadır.

_ **Evet, konuşma, sözlü ifade.**

- **en-NÁKA**: Bir kişinin düşüncelerini, duygularını, görüşlerini, bir başka kişiye en uygun ifadelerle nakletme sanatıdır. Konuşma ve söz söyleme sanatı olan bu ifade gücünü geliştiren birçok yollara başvurulabilir. Yapılacak iş, konuşma becerisini elde etmek, belki seneleri alan bir süreç içinde kendimizi geliştirmek, model alınan konuşmaları taklid etmek, usta bir hocaya ulaşmaya çalışmak... gibi vesilelere başvurarak bu becerileri geliştirebiliriz. Böylece, yazdığımızdan daha çok konuşma, okuduğumuzdan daha fazla konuşmaya başlarız.

_ **Konuşma, yazmaktan önce geliyor, Okuma ise, dinleme gibi öğretimde ilk sırayı alıyor. O halde nedir okuma ve okuma çeşitleri?**

- **en-NÂKA:** OKUMA, harflerle yazılı bulunan şekilleri analiz edebilme, seslendirebilme yeteneğini sağlayan beceriler bütünüdür. Bu sayede, kelime, lafız, ifade, ibare ve cümle, cümle ortaya çıkar ve okuyucu okuduğunu anlar. Bir müddet sonra okuduğunu anlatır, ifade eder. İşte bu, okumadır. Okumada telaffuz edebilme ve telaffuz ettiğini anlayabilme olayı içiçedir. Sadece telaffuz edebilme, yani, harekeli harfleri bir araya getirip seslendirme işi, okuma sayılmaz. Okumada telaffuz ve fehmetme içiçedir.

Okuma çeşitlerine gelince, bunun sayısı çoktur. Biçimsel olarak okuma, sesli ve sessiz kısımlara ayrılır. Okuyucunun amarı açısından okuma ise, kavrama ve araştırmaya yönelik kısımlara ayrılır. Ayrıca eleştirel okuma, ifade düzgünlüğünü bulmaya yönelik derinlemesine okuma, seri okuma, yavaş okuma, bilgi için okuma, salt vakit geçirmek için okuma... gibi okuma çeşitleri vardır. Bunlardan herbiri bir amaca yöneliktir.

7. Edebiyat, Belâğât ve Öğretim Şekilleri.

_ **Edebî metinlerle belâğât alanında verdiğiniz bir dersinize katıldım. Edebiyat ve belâğâtı bir kez daha tanımlar mısınız?**

- **en-NÂKA:** Edebiyat, güzel bir düşünceyi, güzel bir ifade ile ortaya koyan güzel bir söz sanatıdır.

_ **Ya belâğât?**

- **en-NÂKA:** Belâğât, edebî metinleri tahlil edip doğru anlamamıza yarayan yolların ve kuralların toplamıdır ki, o sayede, "ğasse" ile "semin" olanı birbirinden ayırabiliriz.

_ **Afedersiniz, "ğasse" kelimesini anlayamadım.**

- **en-NÂKA:** "Ğasse" arık, cılız, abur-cubur söz demektir. "semin" kelimesi ise, yağlı, etli-butlu ve kıymetli anlamlarına gelir. Yani belâğât ilmi sayesinde, edebî metinleri hem anlarız, hem de sanat değerini kavrarız. Seviyesi düşük ifadelerle şaheser metinlerin farkına varırız, kuvvetlisini, zayıfını biliriz.

_ **Edebî metinleri mi önce okuyalım, belâğâtı mı? Öğretimdeki sıra nasıl olmalı?**

- **en-NÂKA:** Öğretim yöntemi açısından edebî metinlerin öğretiminde izlenecek zorunlu ve belirgin bir sıra yoktur. Buradaki ana kural, öğretim ortamına uygun, en güzel ve sanat yönü ağır basan bir metni seçmektir. Bu metni seçerken yazarını ve çağını dikkate almaya gerek yok. Çünkü edebî metni okumaktan maksat, derunî zevk almaktır. Esasen her edebî metinde bize zevk veren bir yön bulunur. Bize düşen onu anlamaya çalışmaktır.

8. Dil Öğretiminde Dersleri Birbirinden Bağımsız Olarak Ele Almak.

_ **Dili parçalara bölerek her bir parçayı müstakil bir üslup içerisinde okutan öğretim şekline nasıl bakıyorsunuz?**

- **en-NÂKA:** Bu sizin söylediğiniz öğretim şekli, Arapça öğretiminde klasik üslubun ta kendisidir. Bu öğretim şekline göre, dil öğretiminin ayrılmaz parçaları olan alt birimleri birbirinden bağımsız bir şekilde okutulur. Örneğin; okuma ayrı, konuşma ayrı, imla kendi başına, metin ve metin tahlili apayrı verilir. Nahiv ayrı, sarf ayrı, edebiyat ayrı, belâğât ayrıdır. Bu sistemde her birim ayrı ayrı okutulur.

Bizim açımızdan Arapça öğretiminde geçerli yeni bir ana taksimata gidilebilir. Bu da, dilin insan hayatındaki işlevini esas alarak onun beşeri gruplar arasındaki iletişimi sağlamayı kolaylaştıran bir işlev icra ettiğini, konuşan (veya yazan) ile dinleyen (veya okuyan) arasındaki ifade etme (ta'bir=expression) ve bu ifadeyi algılama (istikbâl=reception)ı sağladığına ilişkin gerçeği esas alan bir taksim şeklidir. Bu itibarla diyebiliriz ki, dilin alt birimleri elbette okutulmalı, ama bunun asıl gaye olmadığı, asıl gaye olan dili kullanma ameliyesine katkı sağlayan araç olduğu gerçeğinden hareketle okutulmalıdır. Böylece biz, öğrencilere, hem nahvi, hem sarfı, hem edebiyatı, hem belâğâtı vereceğiz, hem de asıl hedefimiz olan dinleme/anlama, okuma/anlama, yazma ve ifade etme yeteneklerini kazandıracamız.

_ **Öğretim araç-gereçlerinin neler olduğunu öğretim elemanları biliyor ve kullanıyor. Arapça öğretiminde kullanılmasını uygun gördüğünüz öğretim araçlarını bir kez daha belirtirseniz seviniriz.**

- **en-NÂKA:** Bir defa öğretmenin ilgili notlarını hazırlayarak sınıfta tepegöz, opak projektör, slayt, film şeridi projektörü gibi araçları kullanması faydalı olur. Malum olduğu üzere görsel araçlardan ders kitabı, kılavuz kitabı, araştırma kitabı, bütün çeşitleriyle yazı tahtaları, bütün çeşitleriyle tablo ve resimler dil öğretiminde önemli bir yer tutar. İşitsel araçlardan radyo, plak, teyp ve ses bantları ile hem görsel hem işitsel araçlardan video, kapalı devre televizyon, bilgisayar ve dil laboratuvarlarını önemine inandığımız araçlar arasında sayabiliriz.

9. Ölçme ve Değerlendirme.

_ **Doğrusu sorular uzadı, ama, ölçme ve değerlendirmeyi de sormak zorundayım.**

- **en-NÂKA:** ÖLÇME; bir çabanın sonucunu somut verilerle ortaya koymaktır. İşlediğimiz dersleri ne kadar öğretebildiğimizi, sayısal sonuç veren bir teknikle öğrencilere uygularız. Programımızdaki hangi ünitelerde başarılı, hangi konularda başarısız sonuç aldığımızı tespit eder, nedenlerini araştırır, bir DEĞERLENDİRME yaparız.

_ **Tabii, sınav bir ölçme çeşididir.**

- **en-NÂKA:** Evet, sınavlar ölçme araçlarıdır.

_ **Öyleyse sınav çeşitleri ve herbirinin taşıdığı ayrıcalıklar nelerdir?**

- **en-NÂKA:** Hayır Mustafa! Böyle bir sorunun cevaplandırılması zor olur. Ben sana sınavları ana hatlarıyla gruplandırayım.

_ **Peki hocam. Haklısınız.**

- **en-NÂKA:** Sınavlar iki ana gruba ayrılır:

a. *Klasik sınav tipleri.*

b. *Test sınavları.*

Klasik sınavlarda, öğrenciden, bir konuyu bizzat yazması istenir. Test sınavlarında ise, sorunun doğru cevabı, birkaç yanlış şık arasına konur. Öğrenciden, doğru şıkkı bulması istenir. Klasik sınav tipinde, bizzat öğretmenin bile farklı sonuçlara gitmesi, kısmen de olsa bazı hatalar yapabileceği hususu, bu sınav tipinin olumsuz yanındır. Test usulünde ise ölçme hatası olmaz. Buna karşılık, klasik soru tipinde öğrencinin ifade gücü gelişir. Kısaca böyle.

_ **Bitirelim mi devam edelim mi?**

- **en-NÂKA:** On, on üç dakika kadar vaktimiz var. Devam edelim ve özetleyelim.

10. Eğitimciler.

_ **Eğitim-öğretime yeniden dönmek istiyorum. Batı Eğitim Sistemleri içinde hangisinin daha etkin olduğunu ve bunun dünya toplumlarına ne gibi etkileri olduğunu sormak istiyorum.**

- **en-NÂKA:** Bir kimsenin, bir tek etkin eğitim sisteminden bahsetmesi doğru olmaz. Aksine birçok eğitim sistemleri vardır. Ama şunu da kabul edelim ki, kapitalist dünyanın kendine özgü geliştirdiği eğitim sistemi bugün toplumlarımızı etkisi altında tutmaktadır. Malum, eğitim sistemlerinin formal yapısına bir itirazımız yok. Her çeşit teknik ve maddi üslup ulusların ortak malıdır. Ama eğitim sistemleri özleri itibarıyla farklıdır. İşte bu öz farklılığı dahi bizim toplumlarımızı etkisi altına almıştır. Bunun nedenleri arasında, toplumsal dinamiklerimizi iyi koruyamadığımız gerçeği yatmaktadır.

_ **Yani bu milli özün zedelenmesinde bizzat toplumlarımızın rolü mü olmuştur?**

- **en-NÂKA:** Tabii, tabii, bizzat bizim rolümüz olmuştur. Hatta baş sorumlu kendi toplumlarımızdır. Çünkü kendimizi yenileyemedik.

_ **Peki, size göre eğitimdeki izleri hala devam eden örnek bilginler kimlerdir**

- **en-NÂKA:** Önce şu gerçeği söylemeliyiz ki, eğitim alanında ilk eser veren bilginler, müslüman bilginlerdir. İbn Haldun, İbn Rüşd, Gazâlî, İbn Sînâ... gibi ve de İbn A'rabî, İhvanussafâ gibi bilginler, kendilerine has teorileri olan eğitimcilerdir. Esasen İslamın doğuşu ile birlikte eğitim okulu da doğmuştur. Hz. Peygamber bizzat bir eğitim okulu idi. Sonra Hulefa-i Raşidîn ve sahâbiler gelir. Daha sonraki eğitimcilerin en seçkinleri, - söylediğimiz gibi- Gazâlî, İbn Rüşd ve İbn Sînâ gibi bilginlerdir.

_ **Bu bilginlerin sayısını daha da azaltmak isterseniz, bize kimleri tavsiye edersiniz?**

- **en-NÂKA:** Gazâlî ve İbn Haldun'u...

11. Son Olarak.

_ **Buraya kadar, genelde öğretim yöntemleri, özelde ise Arapça öğretimi üzerinde durduk. Son olarak neler söylemek istersiniz?**

- **en-NÂKA:** Sağladığın bu söyleşi vesilesiyle Türkiyedeki bütün kardeşlerime saygılarımı sunuyorum. Tarihi kökeni derin olan sevimli ülkeniz Türkiyeyi şu ana kadar ziyaret edemedim. Aslında hem Türkiyeyi görmek, hem de bu ülkenin zengin dinamiklerinden istifade etmek isterim. Ortam doğarsa buna açığım. Bir de beni, sevimli ülkenize ve onun saygın halkına bağlayan bu mülakat için sana teşekkür ediyorum.

_ Verdiğiniz bilgiler için sonsuz saygı ve şükranlarımı sunarım efendim.
- en-NÁKA: Teşekkür ederiz.
